

## ATZINUMS

**Kam:** Latvijas Universitātei  
**Datums:** 2019.gada 9.augustā  
**Re:** Latvijas Universitātes rektora vēlēšanu tiesiskums

## KONFIDENCIĀLI – KLIENTA – ADVOKĀTA SARAKSTE

Latvijas Universitāte (turpmāk arī – **LU** vai **klients**) ir lūgusi zvērinātu advokātu biroju “TGS Baltic” (turpmāk – birojs) izvērtēt un sniegt juridisko atzinumu par Izglītības un zinātnes ministrijas (turpmāk arī – **IZM**) norādītajiem pārkāpumiem, kas IZM ieskatā pieļauti LU rektora vēlēšanu norisē. Atzinuma mērķis ir sniegt neatkarīgu vērtējumu, vai IZM konstatētais var būt tiesisks pamats neapstiprināt Indriķi Muižnieku LU rektora amatā.

Biroja viedoklis ir sniegts, pamatojoties uz Latvijas Republikā spēkā esošajiem tiesību aktiem un tiesu praksi, ņemot vērā klienta sniegto informāciju un publiski pieejamo informāciju šī atzinuma sagatavošanas dienā.

Atzinums nav visaptveroša lietas analīze. Mēs esam izpētījuši jautājumus, kurus uzskatām par nozīmīgiem saistībā ar konkrēto klienta jautājumu. Šai atzinumā ir sniegts viedoklis tikai par šeit minētajiem jautājumiem, un tas nav jāuztver kā netieši saistīts ar jebkuriem citiem lietas vai paredzēto darījumu jautājumiem.

Atzinumā norādītais ir tikai biroja argumentēts viedoklis, un birojs nesniedz nekādu apsoltījumu vai garantiju par trešo personu tālāk veikto tiesību normu interpretāciju un jebkādu lēmumu pieņemšanu pārvaldes institūcijās un tiesās.

Šis atzinums ir sniegts klienta vajadzībām, un tā tālāka izplatīšana trešajām personām ir atļauta tikai ar iepriekšēju rakstisku biroja piekrišanu.

## 1. Atzinumā vērtējamie būtiskie apstākļi un dokumenti

2019. gada 24. maija LU Satversmes sapulces (turpmāk – **SS**) sēdē norisinājās rektora vēlēšanas, kurās par profesora Gundara Bērziņa ievēlēšanu amatā nobalsoja 128 SS dalībnieki, pret – 156 SS dalībnieki; par profesora I.Muižnieka ievēlēšanu amatā – 141 dalībnieks, pret – 143 dalībnieki; 2 biļeteni tika atzīti par nederīgiem.

2019.gada 6.jūnijā LU rektors sasauca ārkārtas SS sēdi, kurā SS lēma par I.Muižnieka ievēlēšanu LU rektora amatā; no 300 SS dalībniekiem balsojumā piedalījās 244, no 244 biļeteniem 132 bija par ievēlēšanu, 112 par neievēlēšanu, kā arī 9 biļeteni bija nederīgi.

IZM 2019.gada 19.jūlija vēstulē Nr.4-6e/19/2190 norādījusi vairākus LU rektora vēlēšanu norisē pieļautus pārkāpumus (turpmāk – **IZM vēstule**), balstoties uz saturiski faktiski identisku Izglītības kvalitātes valsts dienesta 2019.gada 15.jūlija vēstuli Nr.1-18.2/664 izglītības un zinātnes ministrei. Atbildot uz IZM vēstuli, LU ir nosūtījusi 2019.gada 25.jūlija vēstuli "LU viedoklis par 2019. gada 19. jūlija dokumentu Nr.4-6e/19/2190" ar pretargumentiem (turpmāk – **LU atbildes vēstule**). Papildus IZM ir nosūtīta LU Studentu padomes (turpmāk – **LU SP**) 2019.gada 24.jūlija vēstule Nr.1.9/IK-41 (turpmāk – **LU SP vēstule**).

Lai sagatavotu atzinumu par IZM vēstulē minētajiem iespējamajiem pārkāpumiem, birojs izvērtēja un, sagatavojot atzinumu, ņēma vērā šādus publiski pieejamus un papildus birojam iesniegtus dokumentus:

1. LU Satversmes sapulces nolikums (apstiprināts ar LU SS 2001.gada 10.maija lēmumu Nr.10)<sup>1</sup> (turpmāk – **SS nolikums**);
2. LU rektora vēlēšanu nolikums (apstiprināts Senāta 2007.gada 26.februāra sēdē)<sup>2</sup>;
3. LU SP Satversme (apstiprināts LU SP 2011.gada 6.septembra sēdē, prot. nr.2011/KS-11, LU Senāta 2011.gada 12.septembra sēdē, lēmums nr.148.);
4. LU SS 2019.gada 24.maija protokols un lēmums Nr.4;
5. LU SS Balsu skaitīšanas komisijas 2019.gada 24.maija protokols Nr.2/2019;
6. LU SS 2019.gada 6.jūnija protokols Nr.2-2 un lēmums Nr.3;
7. LU SS Balsu skaitīšanas komisijas 2019.gada 6.jūnija protokols Nr.7;
8. LU rektora 2019.gada 29.maija rīkojums Nr.1/212 "Par Satversmes sapulces ārkārtas sēdes sasaukšanu" ar pielikumiem;
9. LU SS 2019.gada 24.maija reģistrācijas lapas;
10. LU SS 2019.gada 6.jūnija reģistrācijas lapas;
11. Dokumenti, no kuriem konstatējamas LU SS ievēlētās personas – akadēmiskais personāls, vispārējais personāls, studējošo pārstāvji;
12. LU SS 2019.gada 24.maija lēmums Nr.1 un dokumenti, kas pamato SS dalībnieku sastāva izmaiņas;
13. LU 2019.gada 5.jūlija vēstule Nr.LU-7-41/1270 (Izglītības kvalitātes valsts dienestam nosūtīto dokumentu saraksts);
14. LU rektora 2019.gada 30.maija rīkojums Nr.1/216 "Par dienesta pārbaudi";
15. LU SS dalībnieku 2019.gada 27.maija sūdzība;
16. LU SS organizācijas un rektora vēlēšanu komisijas 2019.gada 5.jūnija atbilde Nr.V 43/2;
17. LU Studentu padomes kopsapulces 2019.gada 27.marta protokola Nr.1.3/KS-7 izraksts;
18. LU Studentu padomes kopsapulces 2019.gada 15.maija protokola Nr.1.3/KS-10 izraksts.

<sup>1</sup> Pieejams:

[https://www.rektoravelesanas.lu.lv/fileadmin/user\\_upload/LU.LV/Rektora\\_velesanas\\_2019/Satversmes\\_sapulces\\_nolikums.pdf](https://www.rektoravelesanas.lu.lv/fileadmin/user_upload/LU.LV/Rektora_velesanas_2019/Satversmes_sapulces_nolikums.pdf) (skatīts: 05.08.2019.)

<sup>2</sup> Pieejams:

[https://www.rektoravelesanas.lu.lv/fileadmin/user\\_upload/LU.LV/Rektora\\_velesanas\\_2019/LU\\_rektora\\_velesanu\\_nolikums.pdf](https://www.rektoravelesanas.lu.lv/fileadmin/user_upload/LU.LV/Rektora_velesanas_2019/LU_rektora_velesanu_nolikums.pdf) (skatīts: 05.08.2019.)

## 2. Būtiskais ārējo normatīvo aktu regulējums un tiesu prakse attiecībā uz rektora vēlēšanām

Saskaņā ar Augstskolu likuma (turpmāk – **AL**) 7.panta pirmo daļu valsts dibinātas augstskolas ir atvasinātas publiskas personas, kam atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma (turpmāk – **VPIL**) 1.panta 2.punktam ir ar likumu piešķirta sava autonoma kompetence. Atbilstoši AL 4.panta pirmajai daļai augstskolas ir autonomas izglītības un zinātnes institūcijas ar pašpārvaldes tiesībām; augstskolu autonomiju raksturo varas un atbildības sadale starp valsts institūcijām un augstskolu vadību, kā arī starp vadību un akadēmisko personālu. Atbilstoši AL 4.panta otrajai daļai Augstskolas autonomija izpaužas tiesībās brīvi izvēlēties augstskolas dibinātāju izvirzīto un šim likumam atbilstošo uzdevumu īstenošanas veidus un formas, kā arī atbildībā par augstskolā iegūtās izglītības kvalitāti, mērķtiecīgu un racionālu finanšu un materiālo resursu izmantošanu, demokrātisma principu un augstskolu darbību reglamentējošu likumu un citu normatīvo aktu ievērošanu. Atbilstoši AL 4.panta trešajai daļai augstskolai ir tiesības cita starpā izstrādāt un pieņemt augstskolas satversmi; pastāvīgi noteikt augstskolas organizatorisko un pārvaldes struktūru.

Valsts dibināta augstskola kā atvasināta publiska persona ietilpst valsts pārvaldes sistēmā. VPIL 31. un 32.pants paredz, ka valsts pārvalde atrodas hierarhiskā sistēmā, kurā viena institūcija ir padota citai un kurā augstāko iestādi un amatpersonu nosaka ar normatīvo aktu. VPIL 72. panta pirmā daļa paredz, ka atvasinātas publiskas personas orgāns izdod iekšējos normatīvos aktus uz normatīvā akta pamata vai pats pēc savas iniciatīvas savas kompetences jautājumos, savukārt šā panta trešā daļa paredz, ka iekšējam normatīvajam aktam ir jāatbilst iekšējiem normatīvajiem aktiem, kurus izdevusi augstāka institūcija, bet ceturtā daļa paredz, ka iekšējais normatīvais akts ir saistošs tikai tiem, attiecībā uz kuriem tas izdots.

Atbilstoši AL 12.panta ceturtajai daļai valsts dibinātas augstskolas kā atvasinātas publiskas personas orgāni ir satversmes sapulce, senāts, rektors un akadēmiskā šķīrējtiesa. Saskaņā ar VPIL 1.panta 4.punktu publiskas personas orgāns ir institūcija vai amatpersona, kuras ir kompetence un tiesības publiskas personas tiesisko gribu paust tieši, kas noteikts attiecīgās publiskās personas juridiskajā pamataktā vai darbību reglamentējošajā likumā.

Saskaņā ar AL 12.panta otro daļu augstskolas augstākā pārstāvības un vadības institūcija un lēmēj institūcija akadēmiskajos un zinātniskajos jautājumos ir augstskolas satversmes sapulce. Atbilstoši AL 14.pantam satversmes sapulce cita starpā ievēl un atceļ rektoru; pārējos satversmes sapulces uzdevumus nosaka augstskolas satversme.

Saskaņā ar LU Satversmes (pieņemta un apstiprināta ar likumu "Par Latvijas Universitātes Satversmi") (turpmāk – **LU Satversme**) 5.3.punktu SS ir LU augstākā pārstāvības institūcija; SS cita starpā pieņem Satversmes sapulces nolikumu un ievēl un atceļ rektoru; SS ir tiesīga pieņemt izskatīšanai **un izlemšanai arī citus konceptuālus LU darbības un attīstības jautājumus.**

Saskaņā ar AL 12.panta trešo daļu **augstskolas pārstāvības un vadības institūciju un lēmēj institūciju ievēlēšanas kārtību, tiesības un pienākumus**, kā arī to pieņemto lēmumu pārsūdzēšanas kārtību **nosaka augstskolas satversme.**

Saskaņā ar AL 17.panta otro daļu augstskolas satversmes sapulce rektoru ievēlē uz termiņu, kas nepārsniedz piecus gadus, ne vairāk kā divas reizes pēc kārtas. Universitātē par rektoru ievēlē profesoru, citās augstskolās – profesoru vai personu, kurai ir doktora grāds. Nedēļas laikā pēc rektora vēlēšanām augstskola informē Izglītības un zinātnes ministriju par vēlēšanu rezultātiem.

Saskaņā ar AL 17.panta ceturto daļu kārtējās rektora vēlēšanas augstskola rīko vismaz vienu mēnesi pirms rektora pilnvaru izbeigšanās. Līdz jaunievēlēta rektora apstiprināšanai Ministru kabinetā rektora pienākumus pilda iepriekšējais rektors.

Saskaņā ar AL 17.panta piekto daļu augstskolas ievēlēto rektoru apstiprina Ministru kabinets pēc augstskolas dibinātāja ierosinājuma. Rektors amata pienākumus sāk pildīt pēc apstiprināšanas Ministru kabinetā. **Ministru kabinets var neapstiprināt rektoru amatā, ja viņš ievēlēts, pārkāpjot šā likuma un augstskolas**

**satversmes noteikumus.** Ja rektors netiek apstiprināts, augstskola divu mēnešu laikā atkārtoti organizē rektora vēlēšanas. Līdz atkārtotajās vēlēšanās ievēlēta rektora apstiprināšanai Ministru kabinets ieceļ augstskolas dibinātāja izvirzītu rektora vietas izpildītāju. Ministru kabinetā neapstiprinātais rektora amata kandidāts atkārtotajās rektora vēlēšanās nepiedalās.

Ministru kabineta lēmums par rektora apstiprināšanu vai neapstiprināšanu amatā ir administratīvais akts.<sup>3</sup> Atbilstoši Administratīvā procesa likuma (turpmāk – **APL**) 62.panta pirmajai daļai, lemjot par tāda administratīvā akta izdošanu, kurš varētu būt nelabvēlīgs adresātam vai trešajai personai, **iestāde noskaidro un izvērtē adresāta vai trešās personas viedokli un argumentus šajā lietā.** Atbilstoši 63.panta pirmajai daļai **pēc nepieciešamo faktu konstatēšanas un administratīvā procesa dalībnieku uzklašanās** iestāde nekavējoties izvērtē lietas apstākļus un izdod obligāto administratīvo aktu, ja piemērojamā tiesību norma paredz, ka administratīvais akts jāizdod. Saskaņā ar APL 65.panta trešo daļu, ja piemērojamā tiesību normā noteikts, ka administratīvais akts izdodams, bet nav noteikts tā konkrētais saturs (satura izvēles administratīvais akts), iestāde izdod šo aktu, ievērojot piemērojamā tiesību normā noteiktos ietvarus, un šajos ietvaros, **pamatodamās uz lietderības apsvērumiem,** nosaka administratīvā akta saturu. Saskaņā ar APL 66.panta pirmo daļu, apsverot administratīvā akta izdošanas vai tā satura lietderību (65.pants), iestāde lemj: 1) par administratīvā akta nepieciešamību, lai sasniegtu tiesisku (lēģitīmu) mērķi; 2) par administratīvā akta piemērotību attiecīgā mērķa sasniegšanai; 3) par administratīvā akta vajadzību, tas ir, par to, vai šo mērķi nav iespējams sasniegt ar līdzekļiem, kuri mazāk ierobežo administratīvā procesa dalībnieku tiesības vai tiesiskās intereses; 4) par administratīvā akta atbilstību, salīdzinot privātpersonas tiesību aizskārumu un sabiedrības interešu ieguvumu un ņemot vērā, ka privātpersonas tiesību būtisku ierobežošanu var attaisnot tikai ievērojams sabiedrības ieguvums.

Atbilstoši AL 13.panta sestajai daļai Sasaukt satversmes sapulci var rektors vai senāts. Saskaņā ar LU Satversmes 5.5.punktu SS sasauk Senāts ne retāk kā reizi divos gados; SS ārkārtas sēdes sasauk, ja to pieprasa Senāts, rektors, LU SP, viena trešdaļa SS dalībnieku vai Padomnieku konvents; priekšlikumus par jautājumiem, kas izskatāmi SS sēdē, tiesīgs iesniegt Senāts, citas institūcijas un personas, kurām ir tiesības sasaukt ārkārtas sēdes, kā arī viena desmitdaļa no SS dalībnieku kopskaita; SS darbību nosaka LU Satversmes sapulces nolikums, tās darbu nodrošina Senāta sekretariāts.

Saskaņā ar AL 15.pantu Senāts ir augstskolas personāla koleģiāla vadības institūcija un lēmēj institūcija, kas apstiprina kārtību un noteikumus, kuri regulē visas augstskolas darbības sfēras; Senāta darbību un **kompetenci reglamentē satversmes sapulces apstiprināts nolikums;** atsevišķu jautājumu koordinācijai un risināšanai augstskolas **senāts var izveidot padomes un komisijas.** Padomju un komisiju darbības kārtību nosaka senāta apstiprināti nolikumi. Saskaņā ar LU Satversmes 5.6.punktu Senāts ir LU personāla izveidota koleģiāla vadības un lēmēj institūcija, kas apstiprina kārtību un noteikumus, kuri regulē LU darbību. LU Senāts cita starpā **organizē rektora vēlēšanas.**

Atbilstoši LU Senāta nolikuma 1.punktam LU ir LU personāla koleģiāla vadības un lēmēj institūcija, kas apstiprina kārtību un noteikumus, kuri regulē visas LU darbības sfēras, **izņemot tos, kuri ar LU Satversmi nodoti LU SS pārziņā.**

Atbilstoši Satversmes tiesas atziņām attiecībā uz Saeimā pieņemtajiem lēmumiem *ne katrs parlamentārās procedūras pārkāpums ir pietiekams pamats, lai uzskatītu, ka pieņemtajam aktam nav juridiska spēka. Lai parlamentārās procedūras pārkāpuma dēļ kādu aktu atzītu par spēkā neesošu, jābūt pamatotām šaubām, ka gadījumā, ja procedūra tiktu ievērota, Saeima pieņemtu atšķirīgu lēmumu.*<sup>4</sup> Mūsdiā, pēc analogijas šāds secinājums būtu piemērojams arī uz citām publisku personu koleģiālām institūcijām, tostarp LU SS.

<sup>3</sup> Ņemot vērā, ka to ierobežo juridiski kritēriji – plašāk skat. Briede J., Danovskis E. Politiska lēmuma nozīme administratīvajās tiesībās. Jurista Vārds, 11.08.2015., Nr. 31 (883), 10.-14.lpp.

<sup>4</sup> Satversmes tiesas 1998. gada 13. jūlija spriedums lietā Nr. 03-04 (98).

Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2006.gada 3.novembra spriedumā lietā Nr.SA-5/2006 norādījis, ka: *Tiesību normu pārkāpums pats par sevi nav ne noteicošais, ne pietiekamais priekšnoteikums, lai vēlēšanu rezultātus uzskatītu par tiktāl ietekmētiem, ka būtu pamats visu vēlēšanu norisi atzīt par prettiesisku. Izvērtējot vēlēšanu norises tiesiskumu, nepietiek ar pārkāpuma konstatēšanu, bet jāvērtē konkrētā pārkāpuma būtība un sekas. Par vēlēšanu rezultātus ietekmējošu uzskatāms pārkāpums, ja ar to būtiski tiek ietekmēts vēlēšanu iznākums, proti, ja tiek konstatēts, ka vēlēšanu rezultāts neatpoguļo vēlētāju patieso (brīvo) gribu. Šāds pārkāpums arī atzīstams par būtisku, jo nozīmē brīvu vēlēšanu principa pārkāpumu. Tomēr par šādu pārkāpumu var runāt vienīgi tad, ja konstatējams smags, svarīgs, daudzkārtējs, visaptverošs un vispārzināms pārkāpums, tas ir, ja konstatējama visu vai lielākās daļas vēlētāju piespiedu ietekmēšana balsot par konkrētu politisko organizāciju bez iespējas pret to vērsties. Mūsaprāt, pēc analogijas šāds secinājums būtu piemērojams arī uz citām publisku personu orgānu vēlēšanām, tostarp LU rektora.*

No minētā regulējuma un tiesu prakses izriet, ka:

1. VPIL un AL aizsargā LU kā atvasinātas publiskas personas pašpārvaldes tiesības un augstskolas autonomiju. Attiecīgi ne IZM, ne arī jebkura cita persona vai institūcija, tai skaitā Ministru Kabinets, nav tiesīga noteikt, kādā veidā būtu organizējama tās darbība, ciktāl ārējie normatīvie akti to skaidri nenosaka citādi. Tāpēc ārējos normatīvajos aktos paredzētā trešo personu iejaukšanās LU pieņemtajos lēmumos interpretējama pēc iespējas šauri.
2. SS ir augstākais LU kā atvasinātas publiskas personas orgāns – lēmēj institūcija, kas pati sev nosaka darba organizāciju un izlemjamos jautājumus, ciktāl tas nav pretrunā ar ārējos normatīvajos aktos noteikto, īpaši LU Satversmi un AL. Senāts savukārt ir zemāks LU orgāns – lēmēj institūcija, kura darbojas kompetences ietvarā, ko tai noteikusi SS, ievērojot arī ārējos normatīvajos aktos paredzēto. Attiecīgi LU Senāta kompetencē nav noteikt SS darba organizāciju un izlemjamos jautājumus, par kuriem lemj pati SS. LU Senāts nevar izdot SS darbību reglamentējošus iekšējos normatīvos aktus. Līdz ar to jebkādu pretrunu starp jebkuru SS lēmumu un jebkuru Senāta lēmumu – neatkarīgi no tā vai tas ir individuāls tiesību akts vai iekšējais normatīvais akts – jebkurā gadījumā ir piemērojams SS lēmums, ciktāl tas nav pretrunā ar ārējiem normatīvajiem aktiem (jeb vēl augstāka spēka tiesību normām).  
  
Līdz ar to ir pilnībā tiesiski un AL 17.panta kontekstā nav konstatējami AL vai Satversmes pārkāpumi, ja SS lēmumos pastāvētu kāda pretruna ar kādiem citiem spēkā esošiem LU iekšējiem normatīvajiem aktiem, jo SS kā augstākā lēmēj institūcija ir tiesīga jebkurā brīdī mainīt pastāvošo LU iekšējo regulējumu, ciktāl tas nenonāk pretrunā ar ārējiem normatīvajiem aktiem. Pretēja interpretācija, ka zemāka lēmēj institūcija ir tiesīga noteikt augstākai lēmēj institūcijai saistošus noteikumus, no kuriem augstāka lēmēj institūcija nevar atkāpties, būtu neloģiska un pretrunā ar LU lēmēj institūciju savstarpējās hierarhijas principu, kas ietverts AL un LU Satversmes normās, kā arī pārkāptu VPIL 72. panta pirmās daļas 2. punktu, trešo daļu un ceturto daļu
3. Atbilstoši LU Satversmes 5.6.punktam Senāta kompetencē ir organizēt rektora vēlēšanas. Tomēr atbilstoši SS un Senāta kā LU lēmēj institūciju hierarhijai tas ir saprotams, kā tehniska vēlēšanu organizēšana **pirms** SS norises, kā arī nav saprotams tādējādi, ka Senāts varētu saistoši noteikt rektora vēlēšanu kārtību SS, ko SS nebūtu tiesīga jebkurā brīdī mainīt atbilstoši saviem ieskatiem. Ievēlēt rektoru, tai skaitā noteikt vēlēšanu kārtību pēc būtības ir pašas SS kompetence.
4. Ministru kabinets var neapstiprināt rektoru amatā tikai, ja viņš ievēlēts, pārkāpjot AL un LU Satversmes noteikumus. Attiecīgi citu normatīvo aktu – ne ārējo, ne arī LU iekšējo – pārkāpumi nevar būt pamats rektora neapstiprināšanai. Turklāt, pat ja rektors būtu ievēlēts, pārkāpjot AL vai LU Satversmes noteikumus, atbilstoši AL 17.pantam **Ministru kabinetam nav pienākuma neapstiprināt rektoru amatā**, tās ir vienīgi Ministru kabineta tiesības. Ministru kabineta lēmums ir satura izvēles administratīvais akts, pirms kura izdošanas ir jāuzklausā administratīvā procesa dalībnieku viedoklis un jāņem vērā lietderības apsvērumi, kas definēti APL 66.pantā.

Attiecīgi no AL 17.panta izriet, ka, pat ja tiktu konstatēti LU Satversmes vai AL pārkāpumi, Ministru kabinets var ņemt vērā arī citus AL nedefinētus lietderības apsvērumus, kuru dēļ rektors tomēr būtu apstiprināms, neskatoties uz šiem pārkāpumiem. Mūsaprāt, atbilstoši tiesu praksei attiecībā uz Saeimas vēlēšanām un parlamentārās procedūras pārkāpumiem, Ministru kabinetam jebkurā gadījumā ir jāvērtē pārkāpumu raksturs pēc būtības un šo pārkāpumu būtiskums, proti, vēlēšanu rezultātu atcelšanai primāri būtu jākonstatē, ka vēlēšanu rezultāts neatspoguļo vēlētajū patieso (brīvo) gribu un ka gadījumā, ja kāda noteikta procedūra būtu ievērota, SS būtu pieņēmusi atšķirīgu lēmumu.

### 3. IZM vēstulē konstatēto iespējamo pārkāpumu izvērtējums

Turpmāk atzinums strukturēts atbilstoši IZM vēstulē secīgi konstatētajiem iespējamajiem pārkāpumiem.

#### 3.1. Studējošo pārstāvju ievēlēšana

IZM ir konstatējusi, ka *studējošo pārstāvji sapulcē pretēji AL 13.panta pirmās daļas 2.punktā un LU Satversmes 5.4.punktā noteiktajam neesot ievēlēti, bet gan esot deleģēti.*

Mūsaprāt, LU vēstules 3.-4.lpp. minētā argumentācija kontekstā ar LU SP vēstuli ir pietiekama, pamatota un juridiski korekta, pieņemot, ka LU SP vēstulē paustā informācija ir patiesa (mūsu rīcībā atzinuma sagatavošanas brīdī nebija pieejami dokumenti, kas pamato LU SP norādītos faktus). Savukārt IZM šajā daļā nepamatoti ir konstatējusi AL un LU Satversmes pārkāpumu.

No IZM vēstules kontekstā ar LU vēstuli un LU SP vēstuli izriet, ka pārkāpumi attiecībā uz studējošo pārstāvju dalību SS ir konstatēti, neiepazīstoties ar visiem studējošo pārstāvju ievēlēšanas dokumentiem pēc būtības un tādējādi nonākot pie kļūdainiem secinājumiem par to, ka pārstāvju izvirzīšana notiek nevis vēlēšanu, bet gan deleģēšanas procesā. Turklāt nav arī sniegta atsauce uz avotu, no kura IZM ir izdarījusi viennozīmīgu pieņēmumu, ka LU SP pārstāvju rezervisti "nav ievēlēti, bet viņus vienpersoniski ir deleģējuši studenti, kuri iepriekš ir bijuši sapulces dalībnieki".

Augstskolu likuma 53. panta pirmā daļa nosaka, ka studējošo pašpārvalde ir neatkarīga institūcija. Tas nozīmē, ka pašpārvaldei ir tiesības brīvi izvēlēties demokrātiskus tiesiskus mehānismus ievēlēšanai, kamēr tie atbilst AL 13.panta pirmās daļas 2.punkta normai par aizklātu balsojumu. Neatkarīgai institūcijai nav pienākuma sekot citu Latvijas Republikas institūciju normatīvi vai paražu tiesībās noteiktajai praksei par relatīvu, absolūtu vai kvalificētu vairākumu, proporcionālu vai mažoritāru sistēmu, vienpakāpju vai vairākpakāpju vēlēšanām, tiešai vai netiešai balsošanai, jo likumdevējs šādas tiesības studējošiem atbilstoši Eiropas universitāšu autonomijas tradīcijai ir piešķīris. Tas izriet arī no AL 53.panta trešās daļas normas gramatiskās interpretācijas, proti, studējošo pašpārvalde nosaka kārtību, kādā studējošie tiek ievēlēti augstskolas koleģiālajās institūcijās.

Attiecībā uz rezervistu ievēlēšanu nevis LU SP, bet fakultāšu pašpārvalžu līmenī papildus LU SP vēstulē minētajam ir jānorāda, ka fakultāšu pašpārvaldes ir studējošo pašpārvaldes sastāvdaļa (jeb vietēja līmeņa pašpārvaldes institūcijas), bet LU SP ir studējošo pašpārvaldes augstākā institūcija (LU Satversmes 7.1.punkts). Pieņemot, ka SS dalībnieki (rezervisti) tiek ievēlēti fakultāšu pašpārvalžu līmenī, pirmšķietami ir loģiska un efektīva, ievērojot, ka fakultāšu līmenī kandidāti ir labāk zināmi. Līdzīgi kā arī LU SP biedri tiek ievēlēti fakultāšu pašpārvaldēs. LU Satversmes 5.4.punkts neierobežo LU SP veidot šādu SS pārstāvju ievēlēšanas kārtību, bet vienīgi nosaka, ka ir jābūt vēlēšanām LU SP līmenī par konkrētajiem kandidātiem (pat ja starp fakultāšu pašpārvalžu ievēlētajiem kandidātiem vairs nebūtu konkurences LU SP līmenī). Konkrētajā gadījumā no LU SP vēstules secināms, ka fakultāšu pašpārvaldēs ievēlēto rezervistu atzīšana par atbilstoši ievēlētām no LU SP puses faktiski ir notikusi ar fakultāšu pašpārvalžu ievēlēto rezervistu virzīšanu uz SS. Šādu rezervistu papildu vēlēšanas LU SP līmenī pēc ievēlēšanas fakultāšu pašpārvaldēs konkrētajā gadījumā būtu vienīgi formāla procedūra, kuras ievērošana, mūsaprāt, nebūtu mainījusi rezultātu pēc būtības.

IZM ir konstatējusi, ka *Universitātes Studentu padomē ir iekļauti pārstāvji tikai no universitātes 13 fakultāšu pašpārvalžu pārstāvjiem, taču nav iekļauti studējošo pārstāvji no universitātes aģentūrām – "Latvijas Universitātes Rīgas Medicīnas koledža" un "Latvijas Universitātes P.Stradiņa medicīnas koledža".*

LU SP vēstulē ir pamatots, ka universitātes aģentūrām – “Latvijas Universitātes Rīgas Medicīnas koledža” un “Latvijas Universitātes P.Stradiņa medicīnas koledža” – ir savas neatkarīgas pašpārvaldes, kuras aizstāv koledžas studējošo intereses koledžas līmenī.

Saskaņā ar AL 53.panta pirmo daļu augstskolas vai koledžas studējošajiem ir sava pašpārvalde – vēlētā, neatkarīga studējošo tiesību un interešu pārstāvības institūcija augstskolā vai koledžā; tā darbojas saskaņā ar nolikumu, ko izstrādā studējošie un apstiprina augstskolas senāts vai koledžas padome. Senāts vai koledžas padome var atteikties apstiprināšanu tikai tiesisku apsvērumu dēļ. Tātad likumdevējs ir nošķīris augstskolas studējošo pašpārvaldi no koledžas studējošo pašpārvaldes. Saskaņā ar AL 54.panta trešo daļu studējošo pašpārvaldes pārstāvjiem ir tiesības līdzdarboties augstskolas lēmēj institūcijās.

LU Satversmes 7.1.punkts nosaka, ka LU studējošajiem ir sava pašpārvalde; tā darbojas atbilstoši studējošo pašpārvaldes Satversmei, ko izstrādā studējošie un apstiprina Senāts; studējošo pašpārvaldes augstākā institūcija ir LU SP; pašpārvaldes ietvaros studējošajiem ir tiesības veidot fakultāšu (institūtu) studējošo padomes un citas institūcijas.

AL tiešā veidā nenosaka, vai un kādā veidā koledžas studējošie ir jāiesaista augstskolas lēmēj institūcijās, ja koledža ir augstskolas aģentūras statusā.

LU Satversmes 4.1.punkts nosaka, ka LU personālu atbilstoši tās darbības mērķiem un attiecībām ar LU veido: LU akadēmiskajos amatos ievēlētais personāls; vispārējais personāls; pilna laika studējošie, arī maģistranti, doktoranti un rezidenti medicīnā.

LU ir definēta gan kā Latvijas Republikas akadēmiskās un profesionālās augstākās izglītības un zinātnes institūcija, gan arī kā atvasināta publiska persona (LU Satversmes 1.1. un 12.punkti). Līdz ar to par LU studējošajiem LU Satversmes kontekstā varētu uzskatīt arī LU aģentūrās studējošos (aģentūras ietilpst LU kā atvasinātas publiskas personas sastāvā kā iestāde atbilstoši Publisko aģentūru likumam).

LU Satversmes 4.3.punkts nosaka, ka Tiesības vēlēt pašpārvaldi un tikt vēlētiem koleģiālās pašpārvaldes institūcijās ir LU personāla locekļiem; **LU aģentūru un iestāžu personāla dalību LU pašpārvaldes institūciju vēlēšanās un darbā nosaka LU Senāts un starp LU un attiecīgo iestādi vai aģentūru noslēgtais līgums.**

No SS dalībnieku saraksta konstatējams, ka SS dalībnieku vidū bija iekļauta Latvijas Universitātes Rīgas Medicīnas koledžas akadēmiskā personāla pārstāve.

LU SP Satversmes, kas apstiprināta ar Senāta lēmumu, 7.punkts nosaka, ka LU SP biedri ir LU SP Vēlēšanu nolikuma noteiktajā kārtībā ievēlētie LU fakultāšu studējošo pašpārvalžu biedri. Saskaņā ar LU Satversmes 5.4.punktu ievēlēt 75 SS dalībniekus no studējošo vidus ir tiesības SP (šādas tiesības nav paredzētas nevienai citai studējošo pašpārvaldes institūcijai LU).

No LU SP vēstules izriet, ka faktiski šobrīd LU aģentūrās studējošo intereses netiek aizsargātas LU lēmēj institūcijās ne tiešā veidā, ne arī ar LU SP starpniecību. Šāda situācija pirmšķietami varētu nebūt pamatota, ņemot vērā, ka konkrētās koledžas kā publiskas aģentūras ietilpst LU sastāvā un LU lēmēj institūcijas pieņem lēmumus, kas skar arī šo koledžu darbību un tādējādi pirmšķietami būtu loģiski, ka LU lēmēj institūcijās ir aizsargātas visu LU studējošo intereses, ne tikai fakultātes studējošo.

Vienlaikus AL 13.panta pirmās daļas 2.punkts paredz vienīgi, ka SS jābūt ievēlētiem pārstāvjiem no studējošajiem, sīkāk nenosakot, kā tieši šie pārstāvji ir ievēlami (vispārējās atklātās vēlēšanās, kurās var pieteikties jebkurš studējošais, vai kā citādi) un cik plašai ir jābūt pārstāvībai (studējošie no visām struktūrvienībām vai arī visi pārstāvji var būt, piemēram, no vienas fakultātes). Arī LU Satversmes 5.4.punkts nosaka, ka 75 studējošo pārstāvjus ievēl LU SP, sīkāk nenosakot, kā tieši šie pārstāvji ir ievēlami. LU SS sēdēs 2019.gada 24.maijā un 2019.gada 6.jūnijā tika nodrošināts, ka 75 dalībnieki bija LU studējošo ievēlēti. Līdz ar to faktiski AL un LU Satversmē noteiktais attiecībā uz studējošo pārstāvību SS tika ievērots. Tādējādi

apstākļi, ka SS nevarēja tikt ievēlēti studējošie no konkrētajām koledžām, mūsaprāt, jebkurā gadījumā nevarētu tikt uzskatīti par AL vai LU Satversmes pārkāpumu.

Nemot vērā minēto, IZM šajā daļā nepamatoti ir konstatējusi AL un LU Satversmes pārkāpumu.

### 3.2. Mandātu maiņa

IZM ir konstatējusi, ka *Sapulces nolikuma 4.punktā ir paredzēti tikai divi gadījumi, kad mandātu izsniedz personai, kura saskaņā ar vēlēšanu protokolu attiecīgajā personāla grupā ieguvusi visvairāk balsu aiz ievēlētās personas – sapulces dalībnieks izbeidz darba (studiju) attiecības ar universitāti vai arī pāriet citā personāla kategorijā. Tomēr nevienam no sapulces 2019.gada 24.maija sēdes protokola Nr.2-1 2.punktā norādītajiem 13 sapulces dalībniekiem nebija iestājušies sapulces nolikuma 4.punktā noteiktie gadījumi, lai izsniegtu mandātu pretendentiem<sup>5</sup>.*

Mūsaprāt, LU vēstules 4.lpp. minētā argumentācija ir pilnībā pamatota un juridiski korekta. Savukārt IZM šajā daļā nepamatoti ir konstatējusi AL un LU Satversmes pārkāpumu.

AL 13.panta otrā daļa nosaka, ka SS pārstāvju pilnvaru laiku nosaka augstskolas satversme. LU Satversmes 5.4.punkts nosaka, ka pārstāvjus ievēlē uz trim gadiem. Vienlaikus LU Satversme neregulē situācijas, ja kādu iemeslu dēļ kāda persona ir zaudējusi vai nolikusi savu mandātu.

Attiecībā uz valsts kā sākotnējās publisko tiesību juridiskās personas orgānu – Saeimu (kompetences ziņā līdzvērtīga SS kā LU (atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas) orgānam) – Latvijas Republikas Satversmes 10.panta paredz, ka Saeimu ievēlē uz četriem gadiem. Saeimas vēlēšanu likuma 41.pants paredz, ka, ja ievēlētais Saeimas deputāts miris, atteicies vai citu iemeslu dēļ zaudējis vai nolīcis savu mandātu, viņa vietā stājas nākamais. Šāds regulējums izriet no Latvijas Republikas Satversmes 5.panta, ka Saeima sastāv no simt tautas priekštāvjiem. Tātad likumdevējs pieļauj publisku, koleģiālu institūciju, tātad arī atvasinātas publiskas personas ievēlētu orgānu personālsastāva maiņu pilnvaru laikā, vēlēšanu starplaikā pamatotu iemeslu dēļ.

LU SS nolikuma, ko pieņēmusi pati SS, 4.punkts tiešā tekstā paredz divus gadījumus, kuros tiek izsniegts mandāts citai personai, kura saskaņā ar vēlēšanu protokolu attiecīgajā personāla grupā ieguvusi visvairāk balsu aiz ievēlētās personas (vai, ja tādu nav, organizējamās jaunas vēlēšanas): 1) ja persona izbeidz darba (studiju) attiecības ar LU vai arī 2) ja persona pāriet citā personāla kategorijā. Salīdzinot ar Saeimas vēlēšanu likuma 41.pantu, ir konstatējams, ka tajā ne tikai nav iekļautas tiesības atteikties no amata, kas ir Satversmes 106.pantā nostiprināto pamattiesību – brīvi izvēlēties nodarbošanos – sastāvdaļa, bet arī zaudēt mandātu gadījumā, ja persona ir mirusi, tai ir piemērots tiesisks aizliegums pildīt amatu, tā atrodas bezvēsts prombūtnē, tai iestāties daļējs rīcībspējas zudums un tamlīdzīgi. Tādējādi ir acīmredzams, ka SS nolikumā (LU iekšējā normatīvajā aktā) minētie gadījumi nav izsmeļoši. SS pašas pieņemta iekšējā normatīvā akta robu aizpildīšana ar SS lēmumu nevar novest pie konstatējuma, ka ir pārkāpti AL vai LU Satversmes noteikumi, jo šie ārējie normatīvie akti konkrēto situāciju neregulē.

Analogiski Latvijas Republikas Satversmes 18.panta normai, ka Saeima pati pārbauda savu locekļu pilnvaras, SS gan 2019.gada 24.maijā, gan 2019.gada 6.jūnijā ir bez iebildumiem apstiprinājusi Mandātu komisijas ziņojumu un atzinusi SS locekļu pilnvaras.

Papildus jānorāda, ka atbilstoši šī atzinuma 2.punktā izklāstītajam SS ir LU augstākais orgāns – lēmēj institūcija, kura pati ir pieņēmusi SS nolikumu. Nevienš ārējais normatīvais akts nenosaka, kādā veidā ir jārtkojas, ja ievēlētais pārstāvis ir nolīcis mandātu. Attiecīgi, neskatoties uz to, ka SS nolikums neparedzēja mandātu maiņu konkrētajās situācijās, tas neliedza SS uz vietas lemt par nepieciešamo regulējumu, pēc būtības piemērojot loģisku pieeju pēc analogijas ar jau SS nolikumā uzskaitītajiem gadījumiem, kad mandātu

<sup>5</sup> Astoņos gadījumos nav norādīts iemesls, divos gadījumos kā iemesls norādīts pārcelts eksāmens, vienā gadījumā – atrašanās ārpus Latvijas Republikas, vienā gadījumā – atrašanās komandējumā, vienā gadījumā – personīgie iemesli.

maiņa norādīta kā pieļaujama. Tā kā mandātu ieguva nākamā persona, kura ieguvusi lielāko skaitu vēlēšanās, arī LU Satversmes 5.4.punktā ietvertais princips, ka SS dalībnieki ir ievēlēti, tika ievērots.

### **3.3. LU SS 2019.gada 24.maija sēdes rektora vēlēšanu rezultāts**

IZM norādījusi, ka *neviens no rektora amata pretendentiem atbilstoši balsošanas procedūras 6.punktā noteiktajam sapulces 2019.gada 24.maija sēdē nav saņēmis vairāk par pusi balsu no tā sapulces dalībnieku skaita, kas piedalījies vēlēšanās [..]; atbilstoši balsošanas procedūras 8.punktā noteiktajam rektora vēlēšanu otrajā kārtā būtu jāpiedalās I.Muižniekam, tādēļ ka viņš ieguva visvairāk balsu pirmajā kārtā.* Tāpat IZM norādījusi uz dokumentos norādītajām pretrunām par I.Muižnieka ievēlēšanas faktu.

Atbilstoši SS 2019.gada 24.maija lēmumā Nr.4 norādītajam SS nolēma apstiprināt profesora Indriķa Muižnieka ievēlēšanu LU rektora amatā. Savukārt SS Balsu skaitīšanas komisijas 2019.gada 24.maija protokolā konstatēts, ka par LU rektoru nav ievēlēts neviens no pretendentiem; tiek noteikta vēlēšanu II kārtā. Tādējādi var piekrist, ka pretrunas šajos dokumentos ir konstatējamās. Vienlaikus normatīvais regulējums neparedz, ka rektora vēlēšanu rezultāts ir kaut kādā veidā jāapstiprina ar atsevišķu SS lēmumu. Arī IZM vēstulē nav norādīta juridiskā argumentācija, kāpēc būtu bijis jāapstiprina vēlēšanu rezultāts ar atsevišķu SS lēmumu.

Pēc būtības vēlēšanu rezultāts (jeb SS dalībnieku balsojums) ir pastāvošs un SS priekšsēdētāja paziņojums un Balsu skaitīšanas komisijas protokolā norādītais ir vienīgi interpretācija par vēlēšanu rezultātu (jeb SS dalībnieku balsojumu normatīvā regulējuma kontekstā). Attiecīgi pašai par sevi šai pretrunai nav būtiskas nozīmes, bet ir nepieciešams izvērtēt, vai šī pretruna ar turpmākajām LU darbībām netika novērsta un attiecīgi joprojām pastāv šaubas par rektora vēlēšanu rezultātu pēc būtības. Ņemot vērā, ka SS par šo jautājumu ir paudusi gribu vēlākā 2019.gada 6.jūnija sēdē, mūsdiā, minētajiem apstākļiem var būt nozīme vienīgi, ja tiktu konstatēts, ka SS 2019.gada 6.jūnija sēdē pieņemtais lēmums par rektora I.Muižnieka ievēlēšanu nav bijis tiesisks un ir spēkā neesošs.

Vienlaikus jānorāda, ka ārējie normatīvie akti nenosaka, ar kādu balsu vairākumu ir ievēlams rektors. Līdz ar to secināms, ka likumdevējs ir piešķīris tiesības LU pašai autonomi šo jautājumu neregulēt. SS nolikuma 11.punkts nedefinē konkrētu vairākumu, ar kādu ir ievēlams rektors, bet izmanto vienīgi terminu "vairākums". Minētais ir atšķirīgi no citiem Latvijā spēkā esošajiem ārējiem normatīvajiem aktiem, piemēram, Latvijas Republikas Satversmes 24.panta, kas paredz, ka Saeima lemj ar absolūto balsu vairākumu. Līdz ar to pirmšķietami tas liedz automātiski pieņemt, ka ir nepieciešams absolūts balsu vairākums (t.i., vairāk kā puse no klātesošajiem SS dalībniekiem). Tāpat arī formulējums "parasti pieņem" faktiski norāda uz to, ka SS konkrētā gadījumā var lemt par atšķirīga vairākuma nepieciešamību noteiktiem lēmumiem. Tā kā augstāka spēka normatīvie akti nedefinē, kāds balsu vairākums ir nepieciešams rektora vēlēšanās, tad SS kā lēmējinstācija, kas pati pieņēmusi SS nolikumu, ir pēc būtības tiesīga arī šī nolikuma noteikumus grozīt ar attiecīgiem SS lēmumiem.

### **3.4. LU SS 2019. gada 6. jūnija ārkārtas sēde**

#### **3.4.1.Rektora tiesības sasaukt LU SS**

LU rektors ar 2019.gada 29.maija rīkojumu Nr.1/212 "Par Satversmes sapulces ārkārtas sēdes sasaukšanu" sasauca SS ārkārtas sēdi 2019.gada 6.jūnijā plkst.15.00 ar rīkojuma pielikumā pievienoto darba kārtību un reglamentu.

IZM ieskatā rektoram neesot tiesību sasaukt SS un noteikt tās darba reglamentu.

Atbilstoši AL 13.panta sestajā daļā noteiktajam sasaukt SS var rektors vai Senāts. Tādējādi nav saskatāmi pārkāpumi rektora rīcībā, sasaucot SS. Proti, AL ir tieši paredzētas šādas rektora tiesības.

Regulējums, uz kuru atsaucas IZM (LU Satversmes 5.5.punkts un SS nolikuma 5., 6., 7., 14. un 15.punkts), konkretizē atsevišķu personu un institūciju tiesības SS ārkārtas sēžu sasaukšanas kontekstā, tomēr minētais

regulējums nekādā veidā neierobežo AL nostiprinātās rektora tiesības sasaukt SS. Iepazīstoties ar normatīvo regulējumu, kas attiecas uz SS sasaukšanu, nav saskatāms pamatojums IZM norādītajam, ka SS ārkārtas sēdes gadījumā SS būtu jāsasauk tās priekšsēdētājam. Gluži pretēji – ja SS sasauktu persona vai institūcija, kas nav paredzēta AL 13. pantā, tieši tas būtu likuma pārkāpums.

Ņemot vērā minēto, IZM šajā daļā nepamatoti ir konstatējusi AL un LU Satversmes pārkāpumu.

### 3.4.2. LU SS sasaukšanas procedūra

IZM norādījusi, ka nav ievērots starp sapulces sasaukšanu un norisi noteiktais vismaz divu nedēļu termiņš.

SS nolikuma 5.punkts nosaka, ka SS sasauk LU Senāts ne retāk kā reizi divos gados. Ārkārtas sēdes sasaukuma, ja to pieprasa Senāts, rektors, LU Studentu padome, vismaz viena trešdaļa SS dalībnieku vai LU Padomnieku konvents. Kārtējās sēdes laiku izziņo ne vēlāk kā mēnesi pirms tās sasaukšanas.

SS nolikuma 6.punktā ir noteikts, ka priekšlikumus par jautājumiem, kas izskatāmi SS, tiesīgs iesniegt Senāts un citas personas un institūcijas, kurām ir tiesības sasaukt ārkārtas sēdes, kā arī viena desmitdaļa no SS dalībnieku kopskaita. Priekšlikumi iesniedzami Senāta sekretariātā ne vēlāk kā divas nedēļas pirms SS sēdes.

Savukārt SS nolikuma 7.punkts paredz, ka apspriešanai paredzētie jautājumi jāizziņo un lēmumu projekti, un citi materiāli SS dalībniekiem jāizsniedz ne vēlāk kā vienu nedēļu pirms SS sēdes.

Tādējādi SS nolikuma 5.punktā ir nodalītas ārkārtas sēdes un kārtējās sēdes; tikai kārtējās sēdes laiks atbilstoši šajā punktā noteiktajam ir jāizziņo ne vēlāk kā mēnesi pirms tās sasaukšanas. Vērtējot sistēmiski SS nolikuma 5.punktā noteikto par kārtējo sēžu izziņošanas laiku un SS nolikuma 6. un 7.punktā, uz ko norādījusi IZM, noteikto, secināms, ka SS nolikuma 6. un 7.punktā noteiktie termiņi attiecas tikai uz kārtējām sēdēm. Pretēja interpretācija (attiecinot SS nolikuma 6. un 7.punktā noteiktos termiņus uz ārkārtas sēdēm) liegtu sasniegt ārkārtas sēžu mērķi (iespējami drīz izlemt kādu jautājumu) un šādu interpretāciju nevarētu uzskatīt par saprātīgu un objektīvu pamatotu.

Tas, ka SS nolikuma 6.punktā, identificējot personas un institūcijas (noteiktas arī LU Satversmes 5.3.punktā), kuras ir tiesīgas iesniegt priekšlikumus par jautājumiem, ir atsauce uz personām, kurām ir tiesības sasaukt ārkārtas sēdi, nenozīmē, ka punktā noteiktais priekšlikumu iesniegšanas termiņš jāattiecina uz ārkārtas sēdēm.

Ņemot vērā minēto, IZM šajā daļā nepamatoti ir konstatējusi AL un LU Satversmes pārkāpumu.

### 3.4.3.LU SS darba kārtības noteikšana

IZM pamatoti norādījusi, ka *nedz rīkojumā, nedz tā pielikumā pievienotajā sapulces 2019.gada 6.jūnija reglamentā nav ietverts balsojums par I.Muižnieka ievēlēšanu rektora amatā*. Konkrētajā situācijā rektors sasauca SS, ierosinot tās darba kārtību, kas noteikta rīkojumam pievienotajā LU SS reglamentā, kurā nebija ietverts balsojums par rektora ievēlēšanu amatā. Atbilstoši LU SS 2019.gada 6.jūnija protokolā Nr.2-2 norādītajam SS dalībnieku vairākums apstiprināja citu, nevis rektora ierosināto, sēdes darba kārtības reglamentu, kurā bija ietverts arī aizklāts balsojums par I. Muižnieka ievēlēšanu rektora amatā. Tādējādi pati sasauktā SS lēma, ka sēdē jānotiek balsojumam par I.Muižnieka ievēlēšanu rektora amatā.

Saskaņā ar SS nolikuma 14.punktā noteikto SS sēdes sākumā apstiprināma sēdes dienas kārtība un reglaments. Proti, tieši SS kompetencē ir noteikt, kāda būs dienas kārtība un reglaments, tai skaitā, kādi lēmumi sēdē ir jāpieņem. Ne rektoram, ne kādam SS dalībniekam vai kādai citai personai nebija pamata paļauties, ka SS sēde notiks tieši atbilstoši rektora ierosinātajai kārtībai (ņemot vērā, ka dienas kārtības un reglamenta apstiprināšana ietilpst SS kompetencē). Tādējādi SS bija tiesīga grozīt rektora ierosināto, tai skaitā, sēdes sākumā izlemt, ka sēdes ietvaros notiks balsojums par I.Muižnieka ievēlēšanu rektora amatā (šāda SS kompetence netieši izsecināma arī no tā, ka SS ir LU augstākā lēmēj institūcija, kas pati sev nosaka darba organizāciju un izlemjamos jautājumus (plašāk skat. šī atzinuma 2.punktā)).

ievērojot minēto, nav nozīmes arī IZM norādītajam, ka Senāts nav pilnvarojis LU rektoru sapulces organizatoriskus jautājumus noteikt ar rīkojumu, jo par to, ka notiks balsojums par rektora ievēlēšanu, lēma pati SS. Tāpat, mūsaprāt, LU Satversmes 5.6.punktā noteiktais, ka Senāta kompetencē ir organizēt rektora vēlēšanas, atbilstoši SS un Senāta kā LU lēmēj institūciju hierarhijai nav saprotams tādējādi, ka Senāts var saistoši noteikt rektora vēlēšanu kārtību SS, ko SS nebūtu tiesīga jebkurā brīdī mainīt atbilstoši saviem ieskatiem. Ievēlēt rektoru, tai skaitā noteikt vēlēšanu kārtību pēc būtības ir pašas SS kompetence. Pretēja interpretācija, ka zemāka lēmēj institūcija ir tiesīga noteikt austākai lēmēj institūcijai saistošus noteikumus, no kuriem augstāka lēmēj institūcija nevar atkāpties, ir neloģiska un pretrunā ar LU lēmēj institūciju savstarpējās hierarhijas principu, kas ietverts AL un LU Satversmes normās.

Ņemot vērā minēto, IZM šajā daļā nepamatoti ir konstatējusi AL un LU Satversmes pārkāpumu.

#### **3.4.4. Rektora rīkojums par LU SS ārkārtas sēdi**

IZM norādījusi uz rektora rīkojuma nepienācīgu izpildi (katram sapulces dalībniekam nav nosūtīts personisks ielūgums, kā tas tika noteikts rīkojumā).

Ar rektora rīkojumu ir noteikti konkrēti uzdevumi atsevišķām LU struktūrvienībām, tomēr to neizpilde (ja tāda bijusi) konkrētajā gadījumā nav radījusi negatīvas sekas (SS tika sasaukta un bija lemttiesīga).

Līdz ar to nekonstatējam minētā pārkāpuma ietekmi uz rektora vēlēšanu rezultātu, un ka ar to rektora vēlēšanās būtu pārkāpts AL vai LU Satversme.

#### **3.5. LU SS ārkārtas sēde kā iepriekšējās LU SS sēdes turpinājums vai jauna sēde**

IZM vēstulē norādīts *protokolā Nr.2-2 norādītais neļauj konstatēt, vai sapulces 2019.gada 6.jūnija sēde ir sapulces 2019.gada 24.maija sēdes turpinājums, vai rektora vēlēšanu otrā kārta, kura iepriekš netika izsludināta un kuru sapulces dalībnieki neapstiprināja*. Vienlaikus IZM vēstulē konstatēts, ka *2019.gada 6.jūnija sēdes dalībnieki atbalstījuši „(..) ar pārliecinošu vairākumu” sapulces priekšsēdētāja vietnieces izteikto aicinājumu balsot par to, ka „LU SS 2019.gada 6.jūnija sēde ir jauna sēde (..)”, ko apliecina protokola Nr.2-2 3.lpp. norādītais, gan minētās sapulces sēdes videoierakstā fiksētais. Sapulces 2019.gada 6.jūnija sēdes dalībnieku vairākums:*

- *apstiprināja sēdes darba reglamentu, kurā bija ietverts arī aizklāts balsojums par I.Muižnieka ievēlēšanu rektora amatā;*
- *nobalsoja par I.Muižnieka ievēlēšanu rektora amatā;*
- *apstiprināja sapulces 2019.gada 6.jūnija sēdes Balsu skaitīšanas komisijas 2019.gada 6.jūnija protokolu Nr.7 par I.Muižnieka ievēlēšanu rektora amatā.*

Atbilstoši protokolam SS ir tieši nobalsojusi, ka šī ir jauna sēde, ko konstatējusi arī IZM, līdz ar to nav saprotams, kā un kur protokolā vai citos dokumentos norādītais neļauj minēto konstatēt.

No IZM vēstules arī nav saprotams, kāda tieši IZM ieskatā iepriekš konstatētajam ir juridiskā nozīme rektora vēlēšanu, kontekstā. Proti, vai un kādi AL vai LU Satversmes pārkāpumi šajā gadījumā ir saskatāmi.

Ņemot vērā šī atzinuma 2.punktā norādīto, mūsaprāt, SS kā augstākā LU lēmēj institūcija jebkurā brīdī bija tiesīga lemt par rektora vēlēšanu kārtību pēc saviem ieskatiem, un nekādi zemāka spēka tiesību akti (zemāku lēmēj institūciju pieņemti vai arī pirms tam SS pieņemti) šīs tiesības nevarēja ietekmēt, ciktāl AL vai LU Satversme neparedz pretējo.

Tāpat IZM vēstulē faktiski ir konstatējusi, ka 2019.gada 6.jūnijā sanākušās SS patiesā griba ir bijusi apstiprināt sēdes darba reglamentu, kurā bija ietverts arī aizklāts balsojums par I.Muižnieka ievēlēšanu rektora amatā, nobalsot par I.Muižnieka ievēlēšanu rektora amatā un apstiprināt sapulces 2019.gada 6.jūnija sēdes Balsu skaitīšanas komisijas 2019.gada 6.jūnija protokolu Nr.7 par I.Muižnieka ievēlēšanu rektora amatā.

### 3.6. Mandātu, Redakcijas un Balsu skaitīšanas komisiju darbības regulējums

IZM ieskatā tas, ka Mandātu, Redakcijas un Balsu skaitīšanas komisiju darbību nereglamentē iekšējie normatīvie akti, ir pretrunā ar AL 15.panta sestajā daļā noteikto, ka atsevišķu jautājumu koordinācijai un risināšanai augstskolas senāts var izveidot padomes un komisijas; padomju un komisiju darbības kārtību nosaka senāta apstiprināti nolikumi.

AL regulējums, uz kuru atsaucas IZM, attiecas uz senāta izveidotām padomēm un komisijām. Mandātu, Redakcijas un Balsu skaitīšanas komisiju saskaņā ar SS nolikuma 16.punktu ievēl SS. Līdz ar to AL 15.panta sestajā daļā noteiktais uz šīm komisijām nav attiecināms un pārkāpums minētā sakarā nav konstatējams.

Savukārt Senāta izveidotas rektora vēlēšanu komisijas darbību nosaka Senāta izdots LU rektora vēlēšanu nolikums. VPIL 73.pants tieši tekstā paredz, ka iekšējo normatīvo aktu izdošanas kompetenci un spēkā esamību nosaka to saturs, nevis nosaukums.

Vienlaikus, mūsdiā, LU vēstules 6.lp. sniegts pamatots skaidrojums par šo komisiju darbību praksē.

Ņemot vērā minēto, IZM šajā daļā nepamatoti ir konstatējusi AL pārkāpumu.

### 3.7. Mandātu komisijas ziņojumu trūkumi

IZM vēstulē norādīts uz kļūdaino datumu Mandātu komisijas ziņojumā, kā arī uz to, ka *nedz minētajā, nedz sapulces 2019.gada 6.jūnija sēdes Mandātu komisijas ziņojumā nav veikta atzīme par sapulces dalībnieku ierašanos „vairāk/mazāk” nekā pusei no kopējā dalībnieku skaita un par sapulces „ir/nav” lemttiesību.*

Lai gan IZM ir norādījusi uz trūkumiem Mandātu komisijas ziņojumos, nav saprotams, kādas IZM ieskatā ir šo trūkumu sekas. Nav pamata objektīvām šaubām ne par ziņojuma datumu, ne par to, ka ieradušies vairāk kā puse no kopējā dalībnieku skaita un sapulcei ir lemttiesības (gan 2019.gada 24.maija, gan 2019.gada 6.jūnija SS protokolos ir ietverti Mandātu komisijas priekšsēdētāja ziņojumi, kuros minētais ir tieši norādīts). Interneta tiešraidē un arhīvā ir pieejams pilns SS 2019.gada 6.jūnija ārkārtas sēdes ieraksts<sup>6</sup>, kurā Dr.iur. Jānis Pleps kā Mandātu komisijas priekšsēdētājs (sestā minūte piecdesmitā sekunde) ziņo par SS lemttiesību.

Atbilstoši APL 9.pantā ietvertajam patvaļas aizlieguma principam nolēmumu var pamatot ar faktiem, kuri ir nepieciešami lēmuma pieņemšanai, un no tiem izrietošiem objektīviem un racionāliem juridiskiem apsvērumiem. Šajā gadījumā objektīvi nav pamata šaubām par to, kurā datumā, ir notikusi Mandātu komisijas sēde, kāds ir šīs komisijas lēmums un ziņojums SS, ko SS apstiprināja. Ja arī pastāv kāda kļūda dokumentā, tad APL 72.pants paredz, ka acīmredzamas pārrakstīšanās kļūdas var labot jebkurā laikā.

Tādējādi IZM konstatētā nepilnība nerada AL vai LU Satversmes pārkāpumu rektora vēlēšanās.

### 3.8. LU SS 2019. gada 6.jūnija sēde – mainīgs klātesošo sapulces dalībnieku skaits un dažāda pieeja dalībnieku paustās gribas fiksēšanā

IZM ir iebildusi pret to, ka SS 2019.gada 6.jūnija sēdē ir bijis mainīgs klātesošo dalībnieku skaits, kā arī pret to, ka nav īstenota vienota pieeja dalībnieku paustās gribas fiksēšanā.

Iepazīstoties ar SS 2019.gada 6.jūnija sēdes protokolā Nr.2-2 norādīto, konstatējams, ka attiecībā uz atsevišķu lēmumu pieņemšanu norādīts konkrēts nobalsojušo skaits (vienlaikus ne visu lēmumu pieņemšanā saskaņā ar protokolā norādīto piedalījies vienāds dalībnieku skaits), savukārt attiecībā uz vairākiem lēmumiem norādīts, piemēram, “lēmums pieņemts ar LU SS vairākuma atbalstu”.

Lai arī IZM vērsusi uzmanību uz iepriekš minētajiem aspektiem, IZM konstatēto nav pamata uzskatīt par pārkāpumu. Mūsdiā, LU vēstules 6.lp. ir sniegts pamatots skaidrojums par to, kā iespējams pieņemt lēmumus tādu koleģiālu institūciju sēdēs, kurās piedalās daudzi dalībnieki un balsojums notiek atklāti.

<sup>6</sup> Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=2pjakwKOveg> (skatīts 08.08.2019.).

Vienlaikus ir būtiski, ka balsojums par I. Muižnieka ievēlēšanu LU rektora amatā noticis aizklāti un protokolā ir fiksēts konkrēts nobalsojušo skaits. Tādējādi par šī balsojuma (kurš tieši ietekmē rektora vēlēšanu rezultātu) pareizību nekādas šaubas nevarētu pastāvēt.

Līdz ar to rektora vēlēšanās nav konstatējams AL vai LU Satversmes pārkāpums.

### **3.9. 2019.gada 24.maija sēdes balsojušo dalībnieku skaits – Mandātu komisijas ziņojuma trūkumi**

IZM norādījusi uz trūkumiem Mandātu komisijas ziņojumā, kuru dēļ nav iespējams pārliecināties par reģistrējušos dalībnieku klātesamību un piedalīšanos balsošanā.

Jāpiekrīt, ka situācijās, kad, piemēram, atbilstoši protokolā norādītajam "lēmums pieņemts ar LU SS vairākuma atbalstu", nav iespējams precīzi noteikt klātesošo un balsojušo skaitu. Vienlaikus nav konstatējama lietderība fiksēt konkrētu nobalsojušo skaitu katrā balsojumā.

Turklāt, kā tas norādīts arī šī atzinuma 3.8.punktā, būtiski, ka balsojums par I.Muižnieka ievēlēšanu LU rektora amatā noticis aizklāti un protokolā ir fiksēts konkrēts nobalsojušo skaits. Tādējādi par to, cik SS dalībnieki piedalījušies šajā balsojumā, kurš tieši ietekmē rektora vēlēšanu rezultātu, un kā nobalsojuši, objektīvas šaubas nevarētu pastāvēt.

Līdz ar to rektora vēlēšanās nav konstatējams AL vai LU Satversmes pārkāpums.

### **3.10. SS nolikuma nepieciešamās izmaiņas IZM ieskatā**

IZM vēstulē ir norādītas vairākas IZM ieskatā nepieciešamas izmaiņas SS nolikuma 11.punkta redakcijā, nenorādot pamatojumu, vai un kā tas varēja ietekmēt rektora vēlēšanu rezultātus:

- *Vārdi „lēmumus parasti pieņem” pieļauj atšķirīgu izpratni un līdz ar to arī piemērošanu.*

Mūsuprāt, konkrētajā gadījumā ietekme uz rektora vēlēšanu rezultātu nav konstatējama.

- *Ietvertais par sapulces lēmumu pieņemšanu pat kvoruma neesamības gadījumā ir pretrunā sapulces nolikuma 8.punktā noteiktajam par sapulces tiesībām pieņemt lēmumu, ja sēdei reģistrējušies ne mazāk kā puse sapulces dalībnieku. Turklāt konkrētajā gadījumā ir ņemams vērā arī balsošanas procedūras 2. un 6.punktā noteiktais, ka sapulcei ir tiesības vēlēti rektori, ja piedalās ne mazāk kā puse no tās locekļu kopskaita, un vēlēšanas uzskatāmas par notikušām, ja vēlēšanu biļetenus saņēmuši vismaz puse no sapulces dalībniekiem.*

Mūsuprāt, konkrētajā gadījumā ietekme uz rektora vēlēšanu rezultātu nav konstatējama. Abās SS sēdēs (2019.gada 24.maijā un 2019.gada 6.jūnijā), nepastāvēja strīds par kvoruma neesamību.

- *Ietvertais par divu trešdaļu klātesošo sēdes dalībnieku balsu nepieciešamību noteiktu lēmumu pieņemšanai, tostarp rektora atcelšanai, bet ne ievēlēšanai, ir aktualizējams, jo rektors atbilstoši Augstskolu likuma 17.panta pirmajā daļā un universitātes Satversmes 5.10.punktā noteiktajam ir universitātes augstākā amatpersona.*

Mūsuprāt, konkrētajā gadījumā minētā ietekme uz rektora vēlēšanu rezultātu nav konstatējama.

IZM viedoklis pirmšķietami arī nav pamatots, jo, piemēram, arī Latvijas Republikas Satversmes 51.pants paredz, ka ar ne mazāk kā divu trešdaļu visu Saeimas locekļu balsu vairākumu, var nolemt atlaist Valsts Prezidentu, lai arī atbilstoši 36.pantam to ievēl ar 51 Saeimas locekļu balsu vairākumu. Turklāt IZM atbilstoši AL nav tiesību noteikt LU, ar kādu kvorumu ir ievēlams rektors, jo ārējie normatīvie akti neparedz ne šādu kvorumu, ne arī šādas IZM tiesības.

Ņemot vērā minēto, šajā daļā AL vai LU Satversmes pārkāpumi rektora vēlēšanās nav konstatējami.

#### 4. Secinājumi

Mūsaprāt, IZM vēstulē **nav konstatēti tādi AL vai LU Satversmes pārkāpumi, kas būtu par pamatu Ministru kabinetam neapstiprināt LU rektoru I. Muižnieku amatā** jeb izdot nelabvēlīgu administratīvo aktu.

Pat ja rektors būtu ievēlēts, pieļaujot AL vai LU Satversmes noteikumu pārkāpumu, Ministru kabinetam atbilstoši AL 17.pantam **nav pienākuma neapstiprināt rektoru amatā**, tās ir vienīgi Ministru kabineta tiesības. Ministru kabineta lēmums ir satura izvēles administratīvais akts, pirms kura izdošanas ir jāuzklausā administratīvā procesa dalībnieku viedoklis un jāņem vērā lietderības apsvērumi, kas definēti APL 66.pantā. Attiecīgi no AL 17.panta izriet, ka, pat ja tiktu konstatēti LU Satversmes vai AL pārkāpumi, Ministru kabinets var ņemt vērā arī citus AL nedefinētus lietderības apsvērumus, kuru dēļ rektors tomēr būtu apstiprināms, neskatoties uz šiem pārkāpumiem. Mūsaprāt, pēc analogijas atbilstoši tiesu praksei attiecībā uz Saeimas vēlēšanām un parlamentārās procedūras pārkāpumiem, Ministru kabinetam jebkurā gadījumā ir jāvērtē pārkāpumu raksturs pēc būtības un šo pārkāpumu būtiskums, proti, vēlēšanu rezultātu atcelšanai primāri būtu jākonstatē, ka vēlēšanu rezultāts neatspoguļo vēlētāju patieso (brīvo) gribu un ka gadījumā, ja kāda noteikta procedūra būtu ievērota, SS būtu pieņēmusi atšķirīgu lēmumu.

Papildus jānorāda, ka IZM vēstulē uzskaitīti vienīgi iespējamie pārkāpumi SS sēžu norisē un dokumentos un ne visi no šiem pārkāpumiem attiecināmi uz rektora vēlēšanām. Tomēr atbilstoši AL 17.pantam ar to nav pietiekami, lai automātiski neapstiprinātu SS ievēlētu rektoru amatā. IZM vēstule nesatur juridisko argumentāciju tam, kāpēc konkrētie IZM ieskatā pieļautie rektora vēlēšanu pārkāpumi ir tādi, kuru dēļ IZM ir pamats rosināt rektora vēlēšanu rezultātu neapstiprināšanu Ministru kabinetā, proti, šajā vēstulē nav izklāstīti lietderības apsvērumi, kas Ministru kabinetam būtu jāizdara atbilstoši APL 66.pantam, izdodot konkrēto administratīvo aktu. Līdz ar to LU arī līdz šim nav bijusi iespēja sniegt savu viedokli attiecībā uz izdarītajiem lietderības apsvērumiem, kas faktiski neatbilst APL 62.panta pirmajai daļai un APL 63.panta pirmajai daļai.

Mēs ceram, ka iepriekš izklāstītā analīze sniedz nepieciešamo informāciju saistībā ar konkrēto jautājumu. Ja Jums rodas kādas neskaidrības vai papildu jautājumi saistībā ar šo atzinumu, lūdzam sazināties ar mums.

Cienā,

Zvērinātu advokātu biroja "TGS Baltic" vārdā

Ivars Grunte

Vadošais partneris